

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

УДК 339.9

Я. І. Глущенко

ОСОБЛИВОСТІ ЕКСПОРТУ ТА ІМПОРТУ ТРАНСПОРТНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ

Анотація. В статті розглянуті основні тенденції динаміки та структура експорту та імпорту транспортних послуг України за 2010-2015 рр. Встановлено, що імпорт транспортних послуг перевищує їх експорт, в структурі експорту переважають послуги трубопровідного транспорту, в структурі імпорту – повітряного.

Ключові слова: транспортні послуги, експорт, імпорт, питома вага, динаміка.

Summary. The basic trends and structure of exports and imports of transport services of Ukraine in 2010-2015 considers in the article. Import of transport services more than their export, pipeline transport services is dominated in the export structure, air transport services - in the import structure.

Key words: transport services, export, import, relative share, trend.

Постановка проблеми. Для економіки України в останні роки одним із основних завдань стає розширення міжнародних економічних відносин, диверсифікація експорту та імпорту товарів (робіт, послуг). Враховуючи, що інтенсивність зовнішньоторговельних операцій не в останню чергу залежить від транспортного забезпечення, оцінка стану та динаміки експорту та імпорту транспортних послуг України набуває особливого значення.

Аналіз останніх досліджень. Все більше науковців та практиків приділяють увагу дослідженню проблем та перспектив транспортних послуг України. В роботах вітчизняних науковців Дзуліт З., Семенюк А. [1], Дорофєєвої К. [2], Козіної Г. [4], Корнійко Я. [5], Котлубай М. [6], Пікулик О. [7], Пушкар Т., Жовтяк Г. [8], Черноус О. [9] та інших досліджуються важливі теоретичні й практичні аспекти функціонування та розвитку транспортної сфери. Але враховуючи високий динамізм зазначеної галузі економіки, доволі радикальні трансформації зовнішньоекономічного вектору розвитку нашої країни, тенденції, що склалися останнім часом в експорті та імпорті транспортних послуг України потребують, додаткового вивчення.

Метою дослідження є оцінювання динаміки й структури експорту та імпорту транспортних

послуг України з урахуванням змін в сфері міжнародної економічної діяльності.

Викладення матеріалів дослідження. Транспортна галузь є однією з найпотужніших у світі. Для будь якої країни це одна з основних галузей, розвиток якої суттєво впливає на всю економіку загалом. У вирішенні проблем розширення міжнародної економічної діяльності України транспортним послугам належить одна з вирішальних ролей. Розглянемо основні тенденції експорту й імпорту транспортних послуг, що склалися протягом 2010-2015рр. у Україні.

Оцінка динаміки експорту транспортних послуг України за період 2010-2015рр. показує, що зростання обсягу спостерігалось: найбільше у 2011р. – темп приросту в порівнянні з 2010р. склав 15,5%, у 2012р. – 8,9%, у 2013р. – 6,0%. Починаючи з 2014р. обсяги експорту транспортних послуг зменшувались, в 2014р. падіння склало 22,1%, у 2015р. – 32,8% (табл.1). Якщо подивитися на динаміку експорту окремих видів транспорту, то треба відзначити, що найбільше падіння в 2014 і 2015рр. в порівнянні з 2010р. спостерігається по залізничному транспорту – темп зміни 73,95% (2014р.) і 50,5% (2015р.), й трубопровідному – 65,8% (2014р.) і 67,2% (2015р.). Одним з основних факторів такого суттєвого зниження обсягів експорту зазначених видів транспортних послуг стали складні економічні відносини з РФ.

© Я. І. Глущенко, 2016

Бібліографія ДСТУ:

Глущенко Я.І. Особливості експорту та імпорту транспортних послуг України / Я.І. Глущенко // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. – 2016. – №4 (36). – С. 9-12

References (APA):

Glushchenko, Ya.(2016). Osoblyvosti eksportu ta importu transportnykh posluh Ukrainy [Features export and import of transport services is Ukraine]. Visnyk Berdians'koho universytetu menedzhmentu i biznesu, 4(36), 9-12 (in Ukr.)

**Динаміка та структура експорту транспортних послуг України за 2010-2015рр.
(розраховано на підставі даних Державної служби статистики України [3])**

Вид послуг	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2015р.
Транспортні послуги (тис. дол.США)	7835176,2	9051096,3	8531843,0	8305848,5	6101923,5	5263155,3
Темп зміни (базисний) обсягу експорту транспортних послуг, %	-	115,5	108,9	106,0	77,9	67,2
послуги морського транспорту (тис.дол.США)	1234311,6	1211735,0	1241240,3	1123732,6	850878,8	735935,8
<i>питома вага, %</i>	<i>15,8</i>	<i>13,4</i>	<i>14,5</i>	<i>13,5</i>	<i>13,9</i>	<i>14,0</i>
послуги річкового транспорту (тис.дол.США)	72735,7	82952,1	63091,2	42299,6	46342,3	44494,8
<i>питома вага, %</i>	<i>0,9</i>	<i>0,9</i>	<i>0,7</i>	<i>0,5</i>	<i>0,8</i>	<i>0,8</i>
послуги повітряного транспорту (тис.дол.США)	1181929,8	1501094,1	1510704,9	1333178,2	1071262,5	853618,5
<i>питома вага, %</i>	<i>15,1</i>	<i>16,6</i>	<i>17,7</i>	<i>16,1</i>	<i>17,6</i>	<i>16,2</i>
послуги залізничного транспорту (тис.дол.США)	1487123,1	1776751,6	1586646,9	1613856,3	1098830,7	751254,1
<i>питома вага, %</i>	<i>19,0</i>	<i>19,6</i>	<i>18,6</i>	<i>19,4</i>	<i>18,0</i>	<i>14,3</i>
послуги автомобільного транспорту (тис.дол.США)	254043,4	396997,5	452364,2	478396,4	459623,7	249071,0
<i>питома вага, %</i>	<i>3,2</i>	<i>4,4</i>	<i>5,3</i>	<i>5,8</i>	<i>7,5</i>	<i>4,7</i>
послуги трубопровідного транспорту (тис.дол.США)	3357722,5	3755012,3	3248222,6	3335629,6	2207902,0	2258041,9
<i>питома вага, %</i>	<i>42,9</i>	<i>41,5</i>	<i>38,1</i>	<i>40,2</i>	<i>36,2</i>	<i>42,9</i>
передача електроенергії (тис. дол.США)	181,0	754,3	3177,4	382,4	3288,5	5387,1
<i>питома вага, %</i>	<i>0,002</i>	<i>0,008</i>	<i>0,04</i>	<i>0,005</i>	<i>0,05</i>	<i>0,1</i>
інші допоміжні та додаткові транспортні послуги (тис. дол.США)	221384,0	298050,3	396577,3	333723,9	330069,7	341649,9
<i>питома вага, %</i>	<i>2,8</i>	<i>3,3</i>	<i>4,7</i>	<i>4,0</i>	<i>5,4</i>	<i>6,5</i>
послуги поштової та кур'єрської служби (тис.дол. США)	25745,3	27748,9	29818,1	44649,5	33725,3	23702,4
<i>питома вага, %</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>0,3</i>	<i>0,5</i>	<i>0,6</i>	<i>0,5</i>

Найбільша питома вага в структурі експорту транспортних послуг за досліджуваний період належить трубопровідному транспорту й коливається від 36,2% (2014р.) до 42,9% (2010 і 2015рр.). Друге місце за питомою вагою в структурі експорту посідають послуги залізничного транспорту. Протягом 2010-2015рр. питома вага зазначеного виду транспорту постійно знижується: якщо у 2010р. він займав 19,0% в експорті всіх транспортних послуг, то в 2015р. – вже 14,3%. Третє й четверте місце в структурі експорту транспортних послуг займають повітряний та морський транспорт.

Щодо динаміки імпорту транспортних послуг, то на відміну від експорту, протягом досліджуваного періоду тільки у 2015р. в порівнянні з 2010р. спостерігається зменшення обсягів (на 2,2%). З 2011р. по 2014рр. в порівнянні з 2010р. імпорт транспортних послуг характеризувався стійким зростанням перевищення обсягів 135,1% (2011р.), 46,5% (2012р.), 45,6% (2013р.), 16,8% (2014р.). Якщо порівнювати темпи зміни обсягів експорту та імпорту транспортних послуг України, то потрібно відзначити перевищення темпів зростання імпорту над експортом (табл.2).

Оцінка динаміки окремих видів послуг дозволяє дійти висновку про суттєве збільшення в останні два роки в порівнянні з 2010р. темпів імпорту послуг трубопровідного транспорту у 2014р. – 8758,8% 2015р. – 16343,0%. Основною причиною такого зростання є закупівля Україною

природного газу в країнах ЄС. Щодо зменшення обсягів імпорту, то найбільше падіння спостерігається по послугам залізничного транспорту – 61,9%, як і з експортом головною причиною є ускладнення економічних відносин з РФ.

Таблиця 2

**Динаміка та структура імпорту транспортних послуг України за 2010-2015рр.
(розраховано на підставі даних Державної служби статистики України [3])**

Вид послуг	2010р.	2011р.	2012р.	2013р.	2014р.	2015р.
Транспортні послуги (тис.дол. США)	1178914,9	1592324,7	1727384,9	1716437,5	1376552,3	1153393,5
Темп зміни (базисний) обсягу імпорту транспортних послуг, %	-	135,1	146,5	145,6	116,8	97,8
послуги морського транспорту (тис.дол.США)	143070,3	147516,8	202830,1	195795,1	243651,7	191729,0
питома вага, %	12,1	9,3	11,7	11,4	17,7	16,6
послуги річкового транспорту (тис.дол.США)	1214,8	1009,6	372,6	360,8	1087,6	600,8
питома вага, %	0,1	0,6	0,02	0,02	0,08	0,05
послуги повітряного транспорту (тис.дол.США)	447611,9	686126,2	641287,7	643550,4	431037,6	466937,6
питома вага, %	38,0	43,1	37,1	37,5	31,3	40,5
послуги залізничного транспорту (тис.дол.США)	463495,6	599759,9	643002,6	626973,1	431305,2	287002,5
питома вага, %	39,3	37,7	37,2	36,5	31,3	24,9
послуги автомобільного транспорту (тис.дол.США)	108526,9	141561,0	194594,4	197221,1	189804,7	91845,4
питома вага, %	9,2	8,9	11,3	11,5	13,8	8,0
послуги трубопровідного транспорту (тис.дол.США)	600,4	542,2	877,5	3512,2	52588,0	98123,3
питома вага, %	0,05	0,03	0,05	0,2	3,8	8,5
передача електроенергії (тис.дол.США)	-	-	23053,5	16,6	-	31,2
питома вага, %	-	-	1,3	-	-	-
інші допоміжні та додаткові транспортні послуги (тис.дол.США)	10180,2	12228,5	17986,0	33714,4	15717,7	11332,6
питома вага, %	0,9	0,8	1,0	2,0	1,1	1,0
послуги поштової та кур'єрської служби (тис.дол.США)	4214,8	3580,6	3380,6	15293,9	11359,7	5791,2
питома вага, %	0,4	0,2	0,2	0,9	0,8	0,5

Аналіз структури імпорту транспортних послуг показує, що найбільше Україна імпортує послуги повітряного транспорту. Питома вага імпорту зазначеного виду транспорту коливається від 31,3% (2014р.) до 43,1% (2011р.). Друге місце в структурі імпорту займає залізничний транспорт. Найбільша питома вага за період 2010-2015рр. спостерігалась у 2010р. – 39,3%, найменша – 24,9% у 2015р. Імпорт послуг морського

транспорту коливається в межах 9,3% (2011р.) до 17,7% (2014р.), автомобільного від – 8,0% (2015р.) до 13,8% (2014р.).

Висновки. Проведений аналіз дозволив дійти висновку, що за період 2010-2015рр. імпорт транспортних послуг України перевищує їх експорт, в структурі експорту переважають послуги трубопровідного транспорту, в структурі імпорту – повітряного. Найбільші темпи зниження екс-

порту в останні роки спостерігались по послугам трубопровідного і залізничного транспорту. Щодо імпорту, то навпаки, темпи зміни послуг трубопровідного транспорту суттєво збільшилися. Основними причинами подібних змін є переорієнтація й диференціація закупівель природного газу та ринків збуту вітчизняної продукції.

Література

1. Двуліт З. Державне регулювання міжнародної торгівлі транспортними послугами / З. Двуліт, А. Семенюк // Збірник наукових праць ДЕТУТ. Серія «Економіка і управління». – Вип.23-24. – 2013. – С.231-235.
2. Дорофєєва К. М. Аналіз міжнародного вантажообігу України та проблеми розвитку української транспортної системи / К.М. Дорофєєва// Глобальні та національні проблеми економіки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/vipusk-1-2014/53-dorofeeva-kh-m-analizmizhnarodnogo-vantazhoobigu-ukrajini-ta-problemi-rozvitku-ukrajinskoji-transportnoji-sistemi>
3. Зовнішня торгівля України товарами та послугами у 2015 році: стат. зб. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ10_u.htm
4. Козіна К.Г. Аналіз ринку міжнародних автотранспортних перевезень: сучасний стан та перспективи розвитку / К. Г. Козіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/10.../30.pdf>
5. Корнійко Я.Р. Сучасний розвиток транспортної системи України/ Я.Р. Корнійко// Проблеми підвищення ефективності інфраструктури. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://jnl.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/viewFile/3092/3046>
6. Котлубай М.И. Торговое судоходство Украины: проблемы и перспективы развития: [монографія] / М.И. Котлубай. – Одесса : ІПРЕЕД НАН України, 2008. – 384 с.
7. Пікулик О.Б. Україна на міжнародному ринку транспортних послуг / О.Б. Пікулик // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. – 2008. - № 6. – С. 103-108.
8. Пушкар Т.А. Актуальні тенденції та перспективи розвитку авто-мобільного транспорту східних регіонів України / Т.А. Пушкар, Г.А. Жовтяк // Економіка та держава. – 2013. – № 8. – С. 56-59.
9. Черноус О.І. Забезпечення стійкого функціонування автотранспортної системи регіону [Текст] : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.05 / Черноус Оксана Ігорівна; Інститут економіко-ко-правових досліджень Національної академії наук України. – Донецьк, 2009. – 25 с.

References

1. Dvylit Z., Semenuk A. (2013), Dergavne regylyuvannya mizhnarodnoj torgovli transportnimi poslugami [State regulation of international trade in transport services], Zbirnik naykovikh prats DETUT. «Seria Economica i upravlinnya», №23-24, 2013, p. 231-235. (In Ukr.).
2. Dorofeeva Kh.M. (2014), Analiz mizhnarodnogo vantazhoobigu Ukraini ta problemi rozvitku ukrajinskoji transportnoji sistemi [Analysis of international freight turnover of Ukraine and problems of Ukrainian transport system], Globalnue ta nazionalnue problemi ekonomyki. Retrieved from: <http://global-national.in.ua/vipusk-1-2014/53-dorofeeva-kh-m-analizmizhnarodnogo-vantazhoobigu-ukrajini-ta-problemi-rozvitku-ukrajinskoji-transportnoji-sistemi>. (In Ukr.).
3. Zovnishnya torgivlya Ukraini tovarami ta poslugami u 2015 rotsi [Ukraine's foreign trade in goods and services in 2015]. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publ10_u.htm(In Ukr.).
4. Kozina K.G. (2015), Analiz rynku mizharodnykh avtotransportnykh perevezen: suchasnij stan ta perspektivi rozvitku [The analysis of the market of international trucking transport companies: current state and prospects of development] Naykovyj vesnyk Mizharodnogo humanitarnogo universitetu. Retrieved from: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/10.../30.pdf>. (In Ukr.).
5. Kornijko Ya.R. (2012), Suchasnij rozvitok transportnoj sistemi Ukraini [Modern development of transport system of Ukraine], Problemi pidvishchennya efektyvnosti infrastruktury. Retrieved from: <http://jnl.nau.edu.ua/index.php/PPEI/article/viewFile/3092/3046>
6. Kotlubaj M.I. (2008), Torgovoe sudokhodstvo Ukraini: problemi i perspektivy razvitiya [Shipping traffic of of Ukraine: problems and prospects of development], Odessa: IPREED NAN Ukraini. (In Ukr.).
7. Pikulik O.B. (2008), Ukraini na mizharodnomy rynku transportnykh poslug [Ukraine on the International Market of Transport Service], Naukovij visnyk Volynskogo natsionalnogo universitetu imeni Leci Ukrainki, № 6, p. 103-108. (In Ukr.).
8. Pushkar T.A., Zhovtnyak G.A. (2013), Aktualni tendentsij ta perspektivi rozvitku avtomobilnogo transportu skhidnykh regionov Ukraini [Actual tendencies and prospects of development of motor transport of east regions of Ukraine], Ekonomika ta derzhava, №8, p. 56-59. (In Ukr.).
9. Chornous O.I. (2009), Zabespechennya stijkogo funkcionuvannya avtotransportnoj sistemy region [The Provision of steady functioning of autotransport system of region], Doneck: Institut ekonomiko-pravovykh doslidgen Natsionalnoj akademij nayk Ukraini. (In Ukr.).